

La fi de l'ordre liberal?

Vivim un període de gran convulsió política. Veurem què passa a França i els Estats Units a les pròximes eleccions, però les alternatives extremistes van guanyant terreny. La inquietud de l'electorat té arrels diverses, però un factor comú és la inseguretat que provoquen el canvi tecnològic, el risc climàtic o la pressió del món emergent sobre el nivell de vida de les economies desenvolupades.

Davant d'aquest malestar social la resposta política que domina l'escena internacional és, per desgràcia, profundament errònia. Recorda, malauradament, la reacció a la Gran Depressió de 1929. En aquells anys el proteccionisme, iniciat als Estats Units amb la llei d'aranzels Smoot-Hawley, es va estendre a tot el món, agreujant i prolongant els efectes recessius de la crisi financera. L'impacte que aquests fenòmens van tenir en la violència política prèvia a la Segona Guerra Mundial és ben conegut.

Al segle XXI, l'escalada il·liberal també s'inicia als Estats Units, amb les polítiques d'aranzels del president Trump envers la Xina i la Unió Europea. Són polítiques aïllacionistes, que rebutgen els organismes multilaterals que els mateixos Estats Units van impulsar el 1944 a Bretton Woods. El marc de relacions internacionals que es va establir llavors era liberal. Estava dominat, és cert, per les potències occidentals, però era un ordre mundial obert, que reconeixia el potencial de progrés d'una economia internacional amb intercanvis comercials i fluxos d'inversió estrangera cada cop més lliures. Al llarg de diverses dècades, han estat molts els països que han deixat enrebre la pobresa gràcies a aquest ordre liberal que ara està en risc. Els protagonistes més recents són, esclar, la Xina i diversos països asiàtics. Han crescut de manera espectacular, al mateix temps que Occident gaudia de l'accés a productes manufacturats a preus molt competitius.

L'ordre internacional liberal es trenca essencialment per dos motius. En primer lloc, perquè les dificultats dels treballadors poc qualificats per mantenir

JORDI GUAL

PROFESSOR DE L'IESE

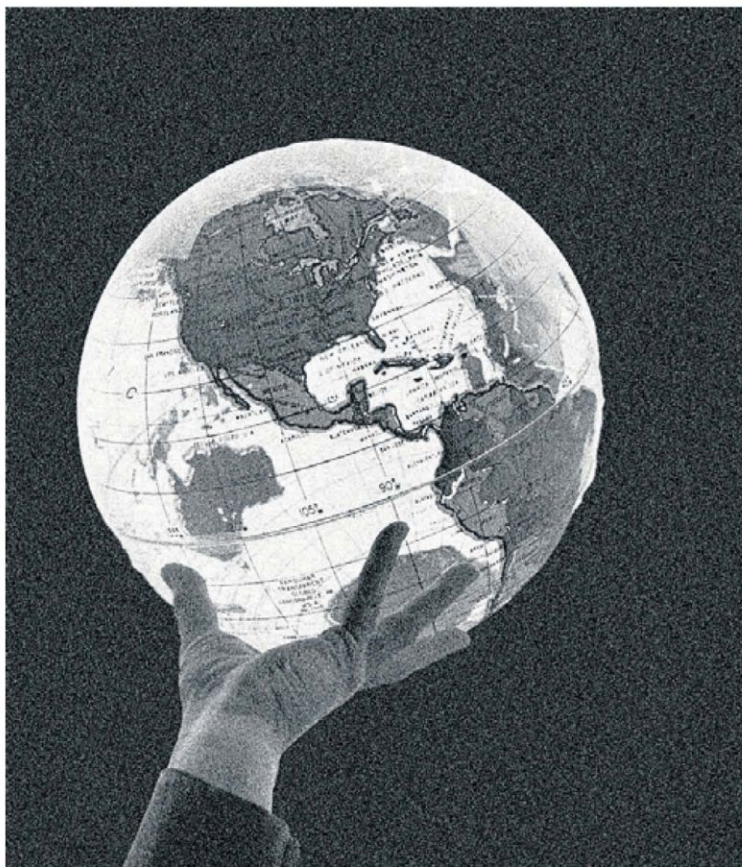
els seus nivells de retribució o els llocs de treball han estat aprofitades per polítics populistes com Trump, que n'han donat les culpes a la competència de la Xina, l'enemic exterior que és un boc expiatori útil. És cert que les polítiques comercials de la Xina són obscures i poden haver violat els acords internacionals. Tanmateix, els estudis empírics mos-

tren que els problemes dels treballadors de baixa qualificació als països avançats són en gran mesura el resultat dels canvis tecnològics i no de la globalització. Polítics com Trump estimulen la rancúnia envers els estrangers per amagar el seu fracàs en les polítiques de formació que haurien de permetre als treballadors adaptar-se a les noves tecnologies.

La segona causa és que els països emergents representen ja una part significativa de l'economia mundial, però Occident no els ha atorgat el pes polític que els correspondria en la governança de l'economia mundial. Aquesta actitud egoista ha estat una estratègia pèssima per defensar l'ordre liberal internacional, ja que n'ha erosionat la legitimitat política. És, per tant, molt difícil que la rivalitat tecnològica i geoestratègica entre els Estats Units i la Xina es canalitzi mitjançant els organismes internacionals, i el món està immers en una guerra aranzelària extraordinàriament perillosa. El proteccionisme de Trump ha continuat amb els enormes subsidis i les grans pujades d'aranzels impulsades pel president Biden.

La Unió Europea està mirant de moderar aquesta involució proteccionista, però no té el pes global que caldria, ni prou cohesió interna per encapçalar una estratègia sòlida de defensa de l'ordre internacional liberal. De fet, a la mateixa Europa són molts els polítics i ciutadans temptats per les polítiques d'autosuficiència.

És, doncs, una situació preocupant, perquè el món no necessita un moment Smoot-Hawley, sinó un nou moment Bretton Woods: un esforç de conjunt, multilateral, per afrontar els problemes compartits per totes les nacions del planeta. Un impuls que restableixi el multilateralisme. És a dir, unes normes internacionals que permetin competir en un terreny de joc equilibrat, amb àrbitres independents, i que alhora facin més fàcil la col·laboració en altres àmbits, com el canvi climàtic, en els quals l'entesa entre les potències és extremadament urgent. Si els mesos vinents confirmen l'abandó de l'ordre liberal internacional, ben segur que aviat ens en penedirem.

GETTY

El món necessita un nou moment Bretton Woods: un esforç de conjunt per afrontar els problemes compartits per totes les nacions del planeta